IDÉZETEK PROHÁSZKA PÜSPÖK SZÖVETKEZETI GONDOLATAIBÓL

ÖSSZEÁLLÍTOTTA ÉS ELŐSZÓVAL ELLÁTTA

DR. VILÁGHY ZOLTÁN

BUDAPEST

CSÁTHY FERENC R.-T.

EGYETEMI KÖNYVKERESKEDÉS ÉS IRODALMI VÁLLALAT

IDÉZETEK PROHÁSZKA PÜSPÖK SZÖVETKEZETI GONDOLATAIBÓL

ÖSSZEÁLLÍTOTTA ÉS ELŐSZÓVAL ELLÁTTA

DR. VILÁGHY ZOLTÁN

BUDAPEST

CSÁTHY FERENC R.-T.

EGYETEMI KÖNYVKERESKEDÉS ÉS IRODALMI VÁLLALAT

ELŐSZÓ

A Teremtő-gondolat mérföldlépő csizmában jár; utat mutat, irányt szab, vakító fénnyel ég, majd mint üstökös, hirtelen eltűnik, rohan ismeretlen távlatok felé.

Gyarló emberek lassan követik, országúttá taposssák nyomdokait. Mi sokszor bukdácsolunk, s mikor vargabetűinkkel eljutunk megint a kijelölt útra, akkor tudjuk csak felmérni a Teremtő-gondolat nagyságát, akkor tudjuk csak igazán átérteni azt a veszteséget, ami nemzetünket érte akkor, mikor az üstökös lelépett földi pályájáról.

Így mérjük most Prohászka nyomdokait keresztény lélekkel, magyar bánkódással.

Csokorra való ragyogó gondolatot hagyott hátra a szövetkezetekről, melyek az ő keresztény Magyarország-ideáljának gazdasági talpkövét alkotják. Méltatlanok vagyunk arra, hogy elemezzük, magyarázzuk. Úgy írjuk le, ahogyan elmondotta.

Két nagy magyar nevét említi Prohászka Ottokár a közölt idézetekben: gróf Széchenyi

Istvánét, akinek 150 éves születési évfordulóját most ünnepelte a nemzet és Károlyi Sándorét, aki a magyar szövetkezeti mozgalom megindítója volt.

A három nagy magyar: Széchenyi István, Károlyi Sándor és Prohászka Ottokár ugyanazokért az eszmékért küzd s ugyanazt a programmot akarja megvalósítani: biztosítani akarja a keresztény erkölcs uralmát a magyar élet minden vonalán, tehát a gazdasági életben is. A szövetkezésszerű egyesüléssel a kis erőknek keresztény erkölcsi alapon való tömörítése tekintetében mind a három nagy magyarnak azonos a felfogása.

Keresztény magyar testvérem ne csak a kiragadott szó, hanem a gondolat mélysége is fogja meg lelkedet.

Mi a liberális garázdálkodásnak és embernyúzásnak az alapja? Az önzés, a szeretetlenség, az igazságtalanság; egymást agyonversenyezni, legázolni, eltaposni, elnyomni. Ebből a lyukból fúj az a büdös, mételyes szél és szélvész, mely az emberiséget jelenleg nyomorgatja. *(Iránytű, 41. l.)*

*

... azt mondják, eddig is volt kereszténység, s nem segített rajtunk! Jóakaró ellenfelem hallgas rám; volt, igen, megvolt a kereszténység, de elfordultak tőle, s az aranyborjúnak áldoztak; túl-licitálták szép szavakkal, szabadsággal, liberalizmussal; gebulyát ettek, s megvesztek; de most látjuk, hogy bolondját járták, s azért vissza akarunk térni a testvéri szövetkezés mezejére, s ennek a szövetkezésnek az alapjait, az elveit seholsem találjuk meg oly erősen és érvényben, mint éppen a kereszténységben. *(Iránytű, 41. l.)*

*

Azért én azokat a jóembereket, kik a munkás segíteni akarnak, de a keresztény elveket nem akarják; nem értem és sajnálom. Sajnálom, hogy cérnaszálakkal dolgoznak ott, ahol minden szakad, kivéve azt a kötelet és köteléket, melyet Krisztus Urunk sodort. Ezzel kötjük mi össze a repedező világot. Ezzel kötjük ki hajónkat egy jobb jövőnek révpartjához.

De a keresztény elvek csak az anyagot nyujtják, csak a követ és a maltert adják; azon az alapon és abból az anyagból kell építeni.

S mit építünk? A szövetkezést építjük ki, s a munka és munkás jogainak védelmét.

Teljesen egyetértünk azokkal, kik azt mondják: a társadalmat gazdasági téren kell megreformálni. Ez legyen a jelszó, mellyel a munkásnép elé állunk. Jobb sorsot kell számára biztosítanunk, s egyelőre azt nem lehet másképp, mint a szövetkezetek által. Tehát minél több hitelszövetkezetet, fogyasztási szövetkezetet, takarékmagtárt, munkásegyletet. A legnagyobb izgató a rettenetes szegénység, mely terjed, ezt a szegénységet kell megkötnünk erényes, józan, mértékletes élet által, s azután gazdasági érdekeinknek biztosítása által a szövetkezetek révén. *(Iránytű, 43. l.)*

*

A gazdasági életben, amint az tényleg modernizálva van, vannak tátongó sebek, de ezek legfőbbjét e szóval jellemezhetni: közvetítés. Mi az a közvetítés? Ami a pióca a testen, ami a gomba a fán, az a közvetítés a gazdasági életben. Ki az a közvetítő? Aki nem dolgozik és legtöbbet szerez, ki az árut átviszi a termelőtől a fogyasztóhoz, nem ad hozzá semmit — dehogy: a borhoz vizet, a vízhez denaturált szeszt, a liszthez gipszet és babőrleményt — és mégis legjobban jár.

Hát mire jó az a közvetítés? Hogy az, aki nem verejtékezik, aki csak spekulál, az szedje az aranyat annak a kezéből, kinek verejtékéből a tőke lesz. A nemzetgazdasági életnek ezt a sebét akarjuk bekötni. A szövetkezetek annak a keresztény filozófiai elvnek érvényesülését sürgetik, hogy a munka terméke legyen a munkásé, a munka gyümölcse legyen a termelésé és ne ékelődjék folyton közbe a hálátlankodó közvetítő. *(Iránytű, 49. l.)*

*

Vegyük szemügyre általában a fogyasztóközönséget, azt a közönséget, mely drágán vesz és olcsón ad, ha ugyan van mit eladnia; azt a közönséget, amely észreveszi az óriási nagy árkülönbözetet, amikor a marhából hús, a gabonából liszt, a mustból bor lesz, s mikor véde-

kezni akar az ellen, elzarándokolhat bárhova: törvény, fórum nem segít rajta. Kérdem itt is, ugyan mi segítene ezen a tőkeszegény fogyasztóközönségen? A felelet körülbelül mindenütt egy és ugyanaz. De mielőtt azt mondom, ki akarom emelni, hogy mikor én a föld népét, a munkás népet, a fogyasztóközönséget emlegetem, nem elvont kategóriákkal dolgozom, hanem meleg élettel, mert ezek a kategóriák tele vannak érző szívekkel, küzdő emberekkel, gonddal, elkeseredéssel, sötét etikával, s mit sürgetnek, s mi kellene nekik? A kegyetek szíve megadja a feleletet: lépjen a szövetkezés géniusza e sötét szakadékok elé, s mondja ki az egyetlen megváltó szót: akarjatok! A hatalomnak titka és nyitja a tömegben, a számban rejlik, ne panaszkodjatok; nem panasz kell nektek, hanem tett, melyet a világ és saját igényetek vár tőletek, fogjatok kezet, szövetkezzetek! Ismétlem, akarjatok egyet! Mikor belső jobb világ megteremtéséről van szó, az evangélium is csak azt az egyet tudja ajánlani: akarj, akarj! Elestél? felkelsz, ha akarsz! Elsötétültél? látni fogsz, ha akarsz. Beszennyeződtél? tiszta leszesz, ha akarsz. S mikor nagy világreformról, mikor világ megszabadításáról van szó, akkor is ugyanaz a szó hangzik, ugyanaz a gondolat cikkázik villám gyanánt végig az emberiségen: akarjatok, akarjatok! A gazdasági pusztasággal és hanyatlással szem-

ben fellép a fényes meleg reakció, melynek neve szövetkezés, s mentőangyalnak ajánlkozik, s biztosítja a nyomorúságos társadalmi rétegeket; ha hisztek, kövessetek; biztosítalak, hogy a szövetkezés révén győzni fogtok. *(Korunk Lelke, 128. l.)*

*

... mikor én a mi szövetkezeteinket nézem, a gyengék szövetkezését, nem az alávalóságnak sötét bélyegét látom a lelkeken, hanem látom, hogy ott bizalom kél, hogy összetartás lelkesíti a tagokat, bátorság hevíti a lelkeket, hogy ott kezet fognak testvérekként; látom, hogy a szövetkezetek a nép erkölcsösségének egyetemei, ahol emberekké, s testvérekké nevelődnek a tagok a szó nemes értelmében; ahol a magyar nép, ha van benne alattomos, alacsony jellemvonás, kivetkőzik a szegénység alacsony természetéből, s magára ölti az erkölcsösségnek szép, tiszta, ideális vonásait. *(Korunk Lelke, 130. l.)*

*

Azért kell szocializmus, vagyis társas szövetkezés, mert az egyes ember meg nem állhat, s elfújja őt a gazdasági verseny; de azért is, mert az embert társadalomba teremtette az Isten, hogy ne legyen porszem, hanem hatalmas

épület, hogy ne legyen széltől söpört, földön futó levél, hanem törzsökös tölgyfa. Az emberiség egy nagy test, az emberi társadalom nagy szervezet, következőleg gazdasági téren is szervezettnek, összefüggő testületnek kell lenni; s ezt a célt a szövetkezés által érjük el. *(Iránytű, 41. l.)*

*

A szociáldemokrácia az ő osztályharcával szintén embereket, öntudatos embereket akar a küzdőtérre állítani, de az osztályharcnak, a gyűlölségnek etikájával. A szövetkezetek ellenben szintén embereket akarnak állítani a gazdasági mérkőzésnek porondjára, de nem a gyűlölségnek, hanem a szeretetnek szellemében. S aztán nemcsak embereket akarnak a szövetkezetek nevelni, hanem a szövetkezés a testvérülésnek, a testvériségnek is akar iskolája lenni. A régi kereszténység egy szív, egy lélek, a szeretés gyülekezete volt, melyben mindenki megtörte testvérjével a kenyeret; hát mi a szövetkezet más, mint modern szervezet, melyben a testvérek a gazdasági közreműködés révén egy kenyéren osztoznak, ahol a közjó, a község java, a közjólét vezet, s így az evangéliumi szeretetnek s testvériségnek a legmodernebb kiadása!

A szövetkezésnek etikai értékét szemeink elé állítja továbbá a szövetkezetek célja is. Termé-

szetes, hogy a szövetkezeteknek célja elsősorban a gazdasági boldogulás és e részben, ha valaki azt mondaná, hogy a szövetkezetek érdekszövetkezetek, általában ezt meg kellene engednem; de ha ezeket az érdekszövetkezeteket éppen az érdekek tekintetében hasonlítom össze szövetkezeteinkkel, látni fogjuk, hogy ezek mindennemű kartellt, szakszervezetet és szövetkezést messze túlhaladnak éppen etikai tekintetben, mert itt az érdek a tisztes kenyér, a közjólét, a munkának méltányos, megérdemelt gyümölcse, szóval itt az érdek a szegény dolgozó népnek joga és jussa. S úgye, m. t. közönség, a tisztes kenyér tele van etikával; mert akinek ki van ragadva a szájából a kenyér, az ugyancsak az etikátlanság örvényei felé jár; akinek meg van mérgezve a kenyere az elkeseredésnek verejtékével, annak megmérgeződik a lelke, a bizalma, erkölcsi érzéke; az az ember, aki látja, hogy a társadalom neki, a munkásnak nem adja meg kenyerét, nem igen lesz a társadalom embere s könnyen válhatik a társadalomnak, a hazának ellenségévé.

Ha tehát már a kenyér is tele van etikával, s következőleg a szövetkezetek etikaiak, mert kenyeret biztosítanak a munkásnépnek: menynyivel inkább fog emelkedni szemeinkben a szövetkezeteknek etikai értéke, ha meggondoljuk, hogy a kenyéren kívül sok más nagy s éppen erkölcsi érdek forog itt szóban, amilyen

elsősorban az, hogy a népnek bizalma legyen boldogulása iránt. A szövetkezetek bástyái a nép azon hitének, hogy az ember dolgozva boldogulhat: ugyancsak a szövetkezetek tűzhelyei a munkakedvnek.

Az az ember, aki nem látja be, hogy érdemes élni, annak nincs munkakedve, s az ilyen azt sem látja be, hogy érdemes dolgozni. Ha az ember nézi a magyar népnek, főleg az alsó osztályoknak életét, azt látja, hogy ott sokféle elkeseredés, panasz töri a jobb, elégedettebb élet tendenciáját, hogy ez a nép alkalmas az infekciókra, hogy lázas álmok gyötrik, mert ez a szegény nép végre is édeskeveset élvez, sokat küzd, faluja, háza, életmódja kevés örömet juttat neki; háza vályog, útja sár, az egész tájék pocsétákban tükröződik, s azok a mély barázdák a homlokán, mintha hóhérkötél foszlányai volnának. Ezért nehéz, ezért nem érdemes élni... Tehát építsük fel a szövetkezetekben annak az erős hitnek a bástyáját, hogy érdemes élni. S ez a bástya a szövetkezés. Szúrjuk le a nép reménytelenségének száraz fáját egy jobb földbe, a szövetkezés földjébe, hogy ez a száraz fa kivirágozzék és ne csak kivirágozzék, hanem gyümölcsöt is hozzon a fáradt szegény népnek. Mert nem hatalomról van itt szó, hanem jólétről, nem tőkehalmozásról, hanem kenyérről, nem kincsekről, gazdagodásról, hanem közönséges boldogulásról, tisztes életről. Azt akarjuk,

hogy az egoizmus letörjön és a közérzés kerekedjék felül, hogy a tompa rezignáció helyett az élet reménysége emelje az emberi lelkeket; azt akarjuk, hogy a magyar magyar földön tényleg azt érezze, hogy ez az ő hazája, mert erejének, boldogulásának talaja. S nem látok Magyarországon egyetlenegy más intézményt sem, amely annyira megvalósítani képes ezt az én reményemet, mint éppen a szövetkezet. *(Korunk Lelke, 130. l.)*

*

Tagadhatatlan, hogy ami ezidőszerint húz és vonz, ami az embert villanyozza, új reménnyel, szebb jövővel kecsegteti, ami az erőket ébreszti, s a társadalmi alakulást előmozdítja, az mind a szövetkezeti eszme behatása alatt áll. *(Iránytű, 55. l.)*

*

Nincs feltámadás és élet a nép hazafiságában s honszeretetében, nincs feltámadás a nép idealizmusában, míg gazdasági létünk meg nem erősödik, s míg a falu, mint kultúrtényező, nem üli meg feltámadását . . .

E mozgalomban a Hangyát a legelső helyek egyike illeti meg.

A Hangya is dolgozik azon, hogy a gazdasági lét alapjait megerősítse, hogy a megélhetés gondjait csökkentse s hogy mindezzel s ezen

felül távoltartsa azt a nagy veszedelmet, amely népünk gazdasági gyengülésével magát a kultúrát, a nép lelkét, hazafiságát s bizalmát fenyegeti.

A nemzetet s a nemzetben megint a falu népét kell feltámasztanunk, nem mondom a halálból, de haldoklásból; feltámasztani az önzés s a nemtörődés sírkövei alól. A falusi népet kell megelevenítenünk s kivezetnünk a fásultság és elmaradottságból.

De ezt a feltámadást csak azok tehetik, kikben lélek, idealizmus s önzetlenség honol s tiszta szeretet lángol a nép iránt. *(Sion hegyén, 210. l.)*

*

Millió és millió embert lehet megmenteni a kis szövetkezetek által... *(Iránytű, 44. l.)*

A szövetkezés által kapunk értelmes népet... *(Iránytű, 44. l.)*

Hogy ezt a mozgalmat igazán általánossá tegyük, mindnyájunknak, főleg a vidéken a papoknak, lelkészeknek s annak az intelligenciának, melynek esze még nincs megmételyezve a liberalizmustól és liberális nemzetgazdaságtól, kezet kell fognunk. *(Iránytű, 47. l.)*

*

... ne panaszkodjunk, ne sopánkodjunk, hanem tegyünk, cselekedjünk; itt vannak a szö-

vetkezetek, változtassuk szeretetté az igét, hiszen csak az a szeretet, amely megvált. Legyen a szövetkezeti eszme megváltó eszme, mely a népet megváltja a békókból, melyek nem vasból, hanem agyagból vannak. Legyen a szövetkezeti eszme egy haladó eszme, mely a magyar népnek nemcsak gazdasági, de erkölcsi, értelmi haladását biztosítja, legyen az egy nemzeti eszme, mert csak az a nép bír boldogulni, amely gazdag, de gazdag a munkában, gazdag, hogy erkölcsileg érvényesüljön, gazdag, hogy emberekhez méltó életet éljen. *(Iránytű, 50. l.)*

*

S íme itt dobban elénk ismét az a mentő gondolat, azt mondhatnám: az a kényszerképzet, melyet a magyar mezőgazdaságból és egyáltalán a kisemberek világából kitörülni s száműzni nem lehet és ez: a mezőgazdasági szövetkezetek munkájának jelentősége és hatása, még pedig tekintettel a magyar népnek nemcsak gazdasági, hanem erkölcsi emelkedésére is. *(Iránytű, 338. l.)*

*

Nehéz volt küzdelmünk az igazi karácsonyi szeretetért, mely nem azt mondja, hogy éljen a liberalizmus, se azt, hogy mindenkivel egyformán kell bánni, hanem azt, hogy a gyengéket nem szabad az erőseknek kiszolgáltatni, hanem

felvértezve kell őket a küzdőtérre léptetni, mert csak így vehetik fel bízvást a harcot azokkal, kikkel érdekellentétben vannak.

Felvértezve?! Szép és nagy szó! De hol a vért? A vért a mi gazdasági intézményeink; ezek közt gazdasági téren elsősorban a Hangya.

A szövetkezés fája a mi karácsonyfánk! Erre a fára tűzzük gyertyácskáinkat, nem a szabadságnak általában, hanem a gyengék szabadságának lángjait; erre aggatjuk az aranyhajat s a csillogó ékességet, nem az egyenlőségnek általában, hanem a felebaráti szeretetnek bűbájos láncfüzéreit!

A szövetkezés csemetéjét évekkel ezelőtt Károlyi Sándor gróf ültette a magyar földbe. A csemetéből azóta, hála Istennek, fa lett, s mivel szeretet éleszti s mivel sok áldást hoz éppen a szegényebb népnek, amivel szabadulást s gazdasági megváltást ígér idővel a gyengéknek: karácsonyfát látok benne, — a falu karácsonyfáját!

S nekem ez a karácsonyfa tetszik igazán, mert betlehemi bűbáj van rajta. Mert hisz vannak karácsonyfák másfelé is; vannak ragyogó palotákban s jómódú házakban; vannak tükrös termekben, telerakva aranyhajjal, csillogó és illatos gyertyalángokkal, s az ember örömmel nézi...

Szép ez mind; nem hiába az Úr Jézus hozta közénk s a magasból hozta; de ha a Hangya

karácsonyfájára gondolok, arra a ki nem vágott fára, hanem a népélet s a néplélek gyökeréből fakadt, s azon a gyökéren ülő fára, melyre nem kell ráaggatni a csinált jégtüskéket s a zuzmarát, hanem amely a gazdasági verseny kemény telében is megállja helyét s le nem hullatja tűit; ha arra a fára gondolok, melyre nem aggatnak rá aranyozott almát, s diót, hanem amely maga meghozza a boldogulás gyümölcseit: akkor hálát adok Istennek, hogy a szegényes multból kihajtatott köztünk a szeretet erejében a falu karácsonyfája, s hogy azt ma is a megértés, a hűség, a fegyelem s összetartás érzései éltetik.

Istenem, kis Jézusom, mi lesz e fánkkal, a falu, a Hangya karácsonyfájával? Szakadnak-e majd megint ránk szerencsétlen napok, mikor megérezzük, hogy mily nagy kincs a haza s mily gyenge jószág az otthon, akárcsak fecskefészek volna, düledező gerendák közt; ki tudna erre felelni!?

De jó tanácsot, melyet a krisztusi felebaráti szeretet sugall, azt tudok adni: ne vágjuk ki karácsonyfánkat, mely az igazi, gyakorlati szeretetnek s az egymást-segítésnek gyökeréből fakad! Ne hagyjuk, hogy félreértések, széthúzás s irígykedés folytán lombja hulljon s ereje vesszen! Sőt azon legyünk, hogy a Hangya karácsonyfáiból erdő legyen, mely a viszontagságok hógörgetegeit is feltartóztatni s feltartani tudná!

Ha annyian leszünk, hogy a nemzeti gazdaság erősségévé válhatunk, akkor az ellenséges szélvész is fáink lombjaiban muzsikázó, biztató, s bátorító karácsonyi énekké fog válni. *(Sion hegyén, 190. l.)*

*

A Hangya talaján állva, ilyenkor, karácsonykor érezzük meg azt, hogy mennyire igaz, hogy bátran egymást segélyeznünk, s a közérdeket, mint nagy közjót felkarolnunk kell, s hogy e gyakorlati szövetkezeti szeretet voltaképen az Úr Jézus karácsonyi szelleme!

*

Nagyot kell alkotnunk mindnyájunknak; de ezt csak akkor és csak úgy alkothatjuk, ha a szövetkezeti ügynél, annak zászlaja alatt híven kitartunk. Higyjétek el, Magyarországon a Hangya, a Hitelszövetkezet, s ami van még ilyen, a felszabadulás, a boldogulás irányát jelenti; zászlórúdjaik karácsonyfák, melyek a Megváltás karácsonyfáival világítanak nekünk, s melynek alja is meg van rakva, nem gyereknek való játékkal, hanem a magyar nép boldogulásának áldásaival.

*

Szeressük egymást s gyámolítsuk szegényeinket s árváinkat; de ne érjük be ezzel; tegyünk

többet, tegyünk nagyobbat! Vegyük gondjainkba a szegény magyar közügyet, a szövetkezeti ügyet s gyujtsunk annak karácsonyfát; gyujtsuk meg rajta a szeretet, az összetartás, a hűség és kitartás viaszgyertyácskáit s övezzük ne színes papírláncokkal, hanem a testvériség s barátság aranynál, ezüstnél többet érő kapcsaival.

Ez ajándéktól leszünk mi is boldogok, s belőle fakad majd erőnk! *(Sion hegyén, 193. l.)*

*

Arisztokrácia, középosztály, klérus — ki tudja, meddig maradhatnak mai kereteik között, közéleti befolyásukat illetőleg? Egyre legyen gondja a magyar intelligenciának, hogy szárnyai alatt erős nép nevelődjék!

Ki bír ezzel az ideállal versenyezni? Hol az a szociáldemokrácia?

Én katolikus pap vagyok, de szíves örömest kezet fogok ebben a nagy munkában minden református barátommal. Ne legyen közöttünk széthúzás, visszavonás. Széthullanak a dongák, ha nincs összetartó vasabroncsuk. Vaspántként kapcsoljon össze minket is a szükség vaskényszere, amely a nemzeti halállal fenyeget... Ne mondja azt a papság, hogy szövetkezeti apostolkodásra nincs felszentelve. A szövetkezetet és népét ideálisan vezető papot az Isten szelleme ihleti...

Ez a szövetkezeti mozgalom végelzüllés és elszegényedés elleni mentő harc, melybe beállani a legnagyobb magyarnak, Széchenyi Istvánnak ideális gondolatával kötelességünk mindnyájunknak. *(Iránytű, 63. l.)*

*

A vidék az igazi erő; a gazdasági élet újjáébredése is ott fog megszületni. Természetesen azonban, hogy az a járatlan nép tőlünk várja a nevelést a gazdasági élet terén. Ha a pap a templomban koldusoknak prédikál, az az erkölcs is kolduserkölcs lesz. Erőteljes népek, melyeknek nyakán nem lóg az üres tarisznya isszonyú terhe, képesek csak erkölcsiségre, vallásos haladásra. Azért farizeus az a pap, ki azt mondja, hogy nem engedi meg ruhája, hogy leszálljon a gazdasági élethez. Legyen az egyház a nép pártján mindenütt és mindig! *(Iránytű, 47. l.)*

Felelős kiadó: Dr. Világhy Zoltán.

40.023. — Kir. Magy. Egyetemi Nyomda. (F.: Thiering Richárd.)

Pünkösdi Lélek az összetartás lelke.

Pünkösd a télkyárás s az erők ébredésének, a fellángolásának ünnepe. A szentlélek, a szentháromság személye kiáradt régen az első apostoli körületre a azóta is áradozik s gyújt kl. lelket; tanaszt erőfétéket, ugyanakkor világot s tarsadalmat s megszólal a hivdelmek s a meglátások, a nagy remények s hivatások különböző ugelvén, de úgy hogy mindegyjan értsék meg öt s értsék meg egymást!

Szövetkezeti barátim, mi is körület volnánk, a testvérek körülete, hiszen szövetkezet vagyunk s mi a nagy inségek s nagy szenvedések sugalatainak engedve egyesültünk azért, hogy segítsünk, – hogy a testvére összetartást s a keresztény összefogást a gazdasági téren is erőénysítsük: segítő hatalomra növeljük.

Ne tekintsük el sohra, hogy a jó lélek, a szeretet egymás iránt, népünk s vesszendő gazdaságunk iránt hivott minket a szövetkezeti térre s tartsuk mindig szem előtt, hogy mi az, a mi gyöngit s mi az, ami erősít.

A mi gyöngit, az nem a pünkösdi Lélek, – az nem szokott gyöngiteni: hanem a mi erősít, az bizonyára a szentlélektől van!

A magyar barának, még úgy letört állapotában is, öserőt vannak: öseréje a magyar föld, – a magyar nép, – a magyar ifjuság s a magyar munka! Mindegyikről dicsénekel rengetnék, ami azonban nemzeti jelenti; mintha ezek az erők

már Gellőén ki is volnának fejleszteve; hanem csak hálás elismerés
Azt lenni Jelen iránt, ki ezeket adta s kifejezése akarna
lenni belső örömünknek, hogy ez erők birtokában vagyunk.

Vannak azonban ez erőkkel szemben nagy bajaink, vannak
hiányaink, van elmaradottságunk s fejlettlenségünk, no
meg a magyar lélekben a szétharása, – ez az utóbbi
tán legnagyobb bajunk s veszedelmünk; sőt tán egész
nemzeti létünk átesedő bűne. Úgy hallom, hogy a
Hangya-szövetkezetben is jelentkezik ez a szomorú
betegség s a mi szinte megdöbbentő, hogy mint fele-
kezető viszály úti fel fejét. Katholikusok versenyek
protestans vezetőségi tagokkal, protestánsok katholi-
kusokkal

Ezzel szemben ez csak azt hangoztatom, amit az
ország hercegprimása hirdetett tavalyi szentpetrántúr-
salati beszédében, hogy a hitellenség ellen a Krisztus isten-
sége hitünk alapján állók, a magyar szétrülés ellen
s gazdasági kifosztás ellen pedig mi mindnyájan,
vallási különbség nélkül fogjuk kezet s úgy állunk
mint egy ember, állunk mint a cövek, mert különben
végünk van.

Mit használnak az erők, ha szétbúznak?! Szabó

létesítjük a legjobb politikai, társadalmi és gazdasági alakulásokat, ha vagy azok, kik azokat veretik vagy azok kik közöjük csoportosulnak, rövid egy-két évi munka s áldozatkészségüknek néhányszor megismétlődő föllobogása után kedvüket veszítik, egymás közt egymetlenkednek, egymást rágják s kifogásolják s a jó, nemes ügynek szolgálatától visszalépnek.

Hiába tűzzük ki s tűzzük szemeink elé a való élet nagy céljait s gazdasági kolduszságunkat, – hiába panaszolnak föl, hogy a körvetítő kereskeselem s a síberhad elszedi a munka minden gyümölcsét s a 10,000 kosonás buzát eladja 24.000 kosongárt, ha összetartani, körös erővel dolgozni s az egyesülésel járó terheket eloiselni nem akarjuk.

Azelőtt, is mikor Magyarország még nagy s egész volt, azt hangoztatták legjobbjaink, hogy a legnagyobb összetartásra van szükségünk, ha szerencsésebb kialakulásra számítunk: de mit mondjunk most, mikor letörtünk, s mikor szárszorosa megfeszülésére volna szükségünk minden erőnknek? Kell-e most még kikesítem összetartásra a magyart? Fejünk fölött készül összecsapni a politikai erőszak s a gazdasági túlerő. piszkos hullámai. A szerzetbüri tőke áramlatainak romboló ereje sodorja

gazdasági alakulatainak gyönge bordája hajóeskáit. A mi
ráérünk vesszekedni, – ráérünk kifogásolni vezető-
ket, igazgatósági tagokat, – ráérünk rostálni sza-
vaikat, ellenőrizni eljárásaikat, még pedig nem
gazdasági érdekek szempontjából – ami ellen óvást.
sosse emelnék, mert hiszen az rendben van s nem
az ellenőrzés ellen emelek szót –, hanem felekezeti
szempontból!

Istenem, legyünk igazán szok, kiknek Isten akar
mindet, – legyünk hívek s teljünk meg szentlélek-
kel; de higgyük azt, hogy a gazdasági életben az is-
tentelen tőke s korsápció ellen minden kereszténynek
s keresztyénnek össze kell fogni! A szétkuszásnak
oka nem a szentlélek, hanem az önzés s a hatalmi
érdek, – s ugyanesek nem az eszmenyelvést s a szentlélekést való
lelkesülés, hanem a gyülölködés! Jaj, annak a kár-
szadalomnak, melyet a közcélok iránti szeretetet ön-
magában feltartani vagy ha az elhanyadt, azt megúje-
lani nem tudja.

Pünkösd ünnepén ilyen megújulást kívánok a „Hangyának"
is! Áradjon ránk a szentlélek, aki azért világosít meg, hogy a
hitet gyakorlatba átvigyük. A legistenibb gyakorlat a szeretet.
Ahol az van, ott összefogás s összetartás is lesz. Prohászka Ottokár